

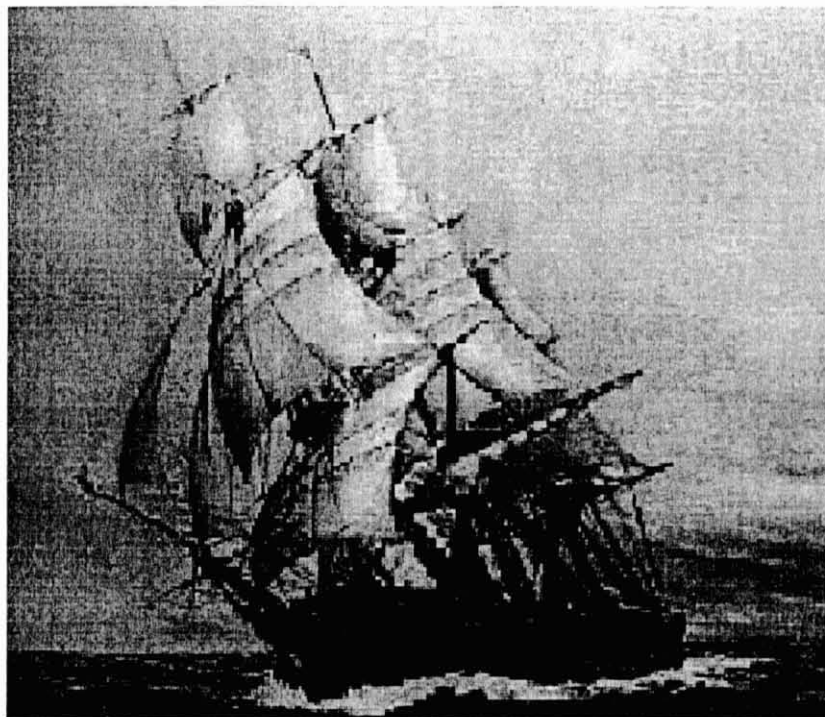
Visió marinera i notícies de Canet del segle XVIII (3)

ANTONI CRUANYES BECANA

Com a resultat dels esdeveniments revolucionaris produïts a França s'alçà una gran polseguera de guerra a tota Europa que va portar al general espanyol Ricardos a envair el Rosselló, fins arribar a les portes de Perpinyà sense poder ocupar aquesta ciutat. Arribat l'hivern les tropes espanyoles es concentraren a la població del Voló on, arribada la següent primavera, van ser forçats a retirar-se sota la pressió de les tropes franceses que, de forma indeturable, ocuparen les ciutats de Seu d'Urgell, Puigcerdà, Ripoll i Camprodon, així com Andorra i la Vall d'Aran. Aturades les activitats militars, el govern de Manuel Godoy va fer un gir favorable al ressuscitament del Pacte de Família amb França i per tal de combatre als anglesos ambdós exèrcits van atacar Portugal, a qui van obligar a rendir-se en poc més de setze dies. Fou l'anomenada guerra de «las naranjas»...

Així entràvem al nou segle XIX aliats amb els francesos i en guerra contra els anglesos, secundant la política francesa de qui, en definitiva, n'érem fidels servidors. Passat poc temps, a l'octubre de l'any 1805, s'havia de produir el combat naval de Trafalgar, on les esquadres aliades francoespanyoles van sofrir una gran desfeta, que va deixar els anglesos amos dels mars i els espanyols i catalans com a grans perjudicats en el seu comerç amb els ports americans que a partir d'aquesta situació van anar-se abastint, preferentment, de productes anglesos i nord-americans.

En el combat naval de Trafalgar, del qual aquest any 2.005 es compleix el 200 aniversari, van morir-hi, de ferides de guerra, dos marins canetencs, un d'ells de

nom Salvador Cabris Briera i l'altre era anomenat com a Miquel Sans Vendrell.

En aquesta difícil situació els marins de Canet veien encara més costós el comerç amb aquests ports, resultant-ne al nostre país una situació d'extremada pobresa. Tot i això encara es comprova com els marins de Canet segueixen forçant el bloqueig anglès donant-se un seguit d'accions i morts d'aquests marins.

Entre innumbrables mariners canetencs morts en les seves singladures vers les Índies es poden destacar els següents...

Joan Iglésias i Vendrell, Vicenç Ros i Ferrer, Josep Xiqués i Fors, Carles Ferrer i Malaret, Melcior Peix i Buch, de 15 anys, i el noi de bord (grumet) Joan Jover i Cruanyas, de dotze anys, moriren negats a la mar gran els darrers dies d'agost de 1810.

Felicià Carnesoltes i Misser, patró, mort de viatge a Guinea als trenta-

tres anys d'edat, el setembre de 1810. (Els viatges a Guinea podien anar destinats a la càrrega de negres pel mercat americà, comerç molt actiu en aquests temps).

«Josep Mª Fornés i Rossell, àlies Gavatxo, mariner mort en una gran tempesta en son viatge des de de Sagula a l'Havana amb la Galera de Joan Xiqués, que es va estrellar prop de Matanzas el 18 de febrer de 1819».

«En lo dia disset de mars de mil vuitcents vint y cinch en la iglesia parroquial de Canet de Mar se feu lo enterro ab ofis solemnes, vulga de quatre rals de Esteve Llauger i Batistapau, pilot, de edat setanta anys fill legitim y natural de Esteve Llauger mariner difunt y de Teresa Batistapau tots de Canet, i marit de Antonia Misser al sis de agost de mil vuit cents vint y quatre que morí navegant desde Amoa a Campeche sobre Rio Lagartos y ab quatre brazas de agua en la

barca. Telegrafió el capità D.Vicente Peña Constanta: qual relació a dit capita consta en lo Arxiu de Marina de Campeche segons escriptura que se me ha presentat a mí, lo Parroco baix firmat, firmada per D.Jose Arguelles y Velarde capita de fragata de aquell port, legalitzada per los Notaris José Dolores de los Rios y Juan José Ortega al sis de octubre de dit any».

Ita est. Josep Figueras Pbre y Vicari Perpetu.

Arribats a aquest punt cal destacar la gran cura que tenien els rectors de parròquia en el moment d'efectuar la inscripció de tots aquells que morien fora del seu àmbit parroquial i que en gran manera es produïen per naufragis o accions de guerra.

Aquestes inscripcions es donaven, també, entre aquells que es trobaven establerts en terres americanes o asiàtiques que mantenien forta relació amb el seu poble nadiu de Canet.

A l'any 1808 es produí a Espanya un gran moviment de revolta contra els ocupants francesos estacionats al nostre país des de l'atac contra Portugal i que es comportaven com autèntics dominadors. Les discrepàncies entre els membres de la família reial espanyola i les abdicacions dels nostres monarques a favor de l'emperador Napoleó van motivar l'alçament del poble de Madrid, que va ser durament reprimit derivant-se d'aquest fet el començament d'una nova guerra contra els francesos que a Espanya es coneix com a «guerra d'independència» i a Catalunya com a «guerra del francès».

No és possible tenir una visió de la vida del nostre país sense entrar en el que fou un dels màxims objectius de l'ocupació francesa de Catalunya... El siti de Girona!... Molt s'ha escrit sobre aquest fet històric i nosaltres, des del Sot de l'Aubó, ho hem fet insistentment, però no obstant això volem recordar els noms d'aquells valents voluntaris «miquelets» que lliuraren la seva vida en defensa de la pàtria sotmesa: Bonaventura Pardils, Josep Boada i Briera, Joan Tenas

i Fàbrega, Miquel Mas i Massuet, Salvador Vendrell i Puig, de 26 anys, capatàs de la brigada de Canet que a les ordres del general Blake, va trencar el bloqueig francès de la ciutat de Girona. Salvador Pujol i Barceló, Gaspar Vila i Pujadas, Jaume Muni i Ferrer. Miquel Mora i Catà, Andreu Mint, soldat de trenta anys de la Companyia. Fixa de les Medes; Anton Domènech, soldat de la «quinta» Companyia del regiment de Còrdova. El dia 19 de desembre de 1811 va morir de ferides de guerra, a l'hospital de Canet, un soldat a qui es coneixia per l'àlies «El Vigatà», de la segona companyia de Fidels Manresans, Josep Fernández i Josep Orenya, soldats de 1ª Companyia del Batalló de Girona, morts a l'Hospital Real de Canet de ferides de guerra.

Una vegada rendida Girona, les tropes franceses sota les ordres del general Verdier es van llençar sobre la línia del Tordera. Després de trencar-la, van intentar ocupar la fortalesa d'Hostalric, sense assolir-ho de moment, llençant-se tot seguit sobre les poblacions costaneres del Maresme i entre elles Canet de Mar iniciant-se un llarg període de combats i expolis, que van deixar empobrida la nostra Vila. (Llegir «Sis anys de guerra», de Josep Mª Pons i Gurri).

El gener de 1812, per Decret Imperial de Napoleó, Catalunya va ser separada d'Espanya i incorporada a l'imperi francès, produint-se amb aquesta incorporació una situació realment molt compromesa pels

catalans. Aquests eren considerats, a efectes legals, ciutadans francesos per part de França i sotmesos a les seves lleis, i per part espanyola seguien sent ciutadans espanyols i, per tant, sotmesos a les lleis del govern d'Espanya. El resultat d'aquesta situació no era altre que patir, per partida doble, les exigències dels uns i altres. Els francesos crearen, a semblança catalana, un cos de «miclets», a sou francès, que moltes vegades s'enfrontaren als seus homòlegs catalans, resultant-ne una guerra civil afegida que durant sis anys va anar assolant el nostre país. L'any 1814, alliberat el nostre país de l'ocupació francesa i en pau amb Anglaterra, els mariners de Canet reanudaren amb més vigor el tràfic amb les Índies. D'aquest tràfic marítim entre Canet i les terres americanes se'n derivaren nombrosos casos de naufragi o morts, dels quals se'n mostren alguns...

«Joan Cervià. Mort a Canet i enterrat en l'arena del mar del Cavaió per ordre del Superior de la Junta de Sanitat a l'any 1804. (Cal pensar que fou una mesura sanitària). Salvador Fàbregas i Medir, que va morir en la barca del patró Carles Pascual, l'any 1808.

Jaume Torrent. Mort en lo barco del Patró Josep Soler, de Barcelona a l'any 1809.

Francesc Font i Puig, mariner de 43 anys, mort ofegat anant a Guinea, el 20 de setembre de 1814, a la possible càrrega d'esclaus pel mercat americà.

Josep Prats i Puig, patró, mort a l'Havana el dia 6 d'octubre de 1820. Pere Benet Carbonell i Misser, mariner, mort als 42 anys d'edat navegant cap a l'Àfrica a la càrrega d'esclaus.

Francesc Murtra i Misser, mort a Nova Barcelona de Índies, als cinquanta anys.

«A les darreries del segle XVIII i començaments del XIX es va obrir el carrer Nou, situat al capdamunt de la Vila i que uneix la riera Buscarons front per front del Moll del Mig i que en escriptura d'aquella època diu que, «havent-se d'obrir un nou carrer perquè la necessitat del poble ho exigia varen decidir obrir-lo al Mas Cabañas, i de 22 pams d'amplada»

GUERRES D'INDEPENDÈNCIA AMERICANES

Estant Espanya ocupada i en guerra contra l'imperi napoleònic, els governs de les diferents colònies continentals d'Amèrica posaren en marxa un sistema de govern que suplia les moltes mancances produïdes per la desemparedada en què les deixava la metròpoli.

Si a aquesta nova situació s'hi afegien les aspiracions independentistes de què ja donaven mostres els seus habitants, no ha de sorprendre que a l'entorn de l'any 1810 ja es produïssin nombrosos incidents entre guarnicions espanyoles i naturals del país, que ben aviat derivaren en lluita armada en pro de la independència.

Entre aquest any 1810 i 1836 totes les terres continentals colonials espanyoles assoliren la seva independència que, a la fi, Espanya es va veure forçada a acceptar i reconèixer.

Del gran imperi colonial espanyol només quedaven les terres insulars de Cuba i Puerto Rico al mar Carib, i les illes Filipines, les Marianes i altres illes menors al continent asiàtic.

Mai, fins aquests moments, en la història moderna del nostre país s'havia donat tan gran unitat dels pobles d'Espanya contra una

potència invasora, i tampoc mai s'havia esperançat en la idea d'una Espanya diferent i millor. Dissortadament els governs absolutistes del rei Ferran VII no hi ajudaren gens, ans al contrari, en facilitar la seva desaparició.

CONSTRUCCIÓ NAVAL CANETENCA AL SEGLE XVIII

A l'inici d'aquest segle XIX, concretament a l'any 1803, es va avarar a Canet la fragata «Preciosa Catalana», de 225 tones de pes, seguida de la «Joven Maria», el juny de l'any 1814, de 120 tones.

A partir d'aquests anys es produeix un fort empobriment que va durar fins al 1849, quan es produí un fort desvetllament amb l'arribada de nous mestres d'aixa de gran fama, com Ramon Carbonell, Bernat Misser, Serafí Llauger i els germans Baltasar i Gaspar Ferrer, fent possible la construcció de nous vaixells com els següents...

«La Paulita», avarada l'any 1849, de 840 tones i «La Nueva Teresa Cubana», de 404 tones

L'any 1850 es fa l'avarada del bergantí «Restaurador».

El 1851 el bergantí «Maria Victòria» i l'any següent el bric-barca «Rosa y Carmen», de 402 tones de pes, i el bergantí «Salvador».

Seguint la seva gran activitat, les drassanes canetenques fan l'avarada, a l'any 1855, de la fragata «La Voladora» amb un pes de 300 tones», i tot seguit, al 1857 llençan a l'aigua el bergantí «Hernán Cortès», de 400 tones, seguit de l'avarada del bric-barca «Petronila», de 285.

Finalment, l'any 1858 es va enllestir i varar la pollacra «Paratrons», amb un pes de 285 tones.

Completant aquesta activitat constructora de bucs majors, també es treballava en la construcció de barques de mitjana i de pesca, a càrrec principalment dels mestres d'aixa Josep Cassà i Josep Antoni Dotras. Pel que es pot veure, foren uns anys d'activitat intensa, però les circumstàncies per les quals va travessar el nostre país van fer

que les activitats navals a Canet sofrissin una forta davallada, no essent-ne aliena la pèrdua de les colònies americanes de terra ferma.

Quant als assentaments, que abasten des del 1829 fins al 1865, i segons el «Llibre de Matricula de Pilots y Capitans del Districte Marítim de Mataró», en conté 199 dels quals 145 eren residents a Arenys de Mar, 28 ho eren a Canet, 20 a Sant Pol, 1 a Caldetes i 5 més sense residència fixa.

Tot això ja mostra clarament la decadència de la marina canetenca, que va tenir el seu punt més alt als segles disset, divuit i mitjans del dinou. Canet i Calella van saber substituir aquesta manca d'activitat desenvolupant la indústria tèxtil, que durant més d'una centúria va suposar riquesa i prosperitat. Al mateix temps s'anava produint un fort augment de l'emigració a Amèrica, que amb la independència cubana i filipina va afermar el seu arrelament a aquests nous països

SITUACIÓ DEL COMERÇ CATALÀ: ENTRADA DELS CENT MIL FILLS DE SANT LLUÍS

Cal saber que durant els llargs anys de pactes i guerres amb els francesos, aquests envaiïen els nostres mercats interiors de productes, tant tèxtils com de tota mena que, pel seu preu i qualitat, van portar a la incipient indústria catalana a l'atur, fins al punt que un gran nombre de desocupats vaguejaven pels carrers de viles i ciutats. També Canet va patir els efectes d'aquesta manca de treball i la fam es va estendre per la nostra vila, forçant als canetencs a l'emigració cap a terres americanes. Superats aquests anys de guerres i amb l'arribada de la pau, la situació al nostre país va rebre un fort impuls i les activitats, tant marítimes com comercials, es van anar revifant.

Sobretot comptant amb la nova aplicació dels vells aranzels, que afavorien els nostres productes enfront dels estrangers.

Un nou ensurt, però, s'havia de produir amb l'entrada l'any 1822 dels anomenats «100.000 Fills de Sant Lluís» que a més de reinstaurar el nou Règim absolutista del rei Ferran VII, van romandre quatre anys a Espanya introduint, novament, la llibertat d'entrada dels productes francesos sense la protecció d'aranzels.

COMUNICAT DEL BISBAT DE GIRONA

En data 30 de juny de l'any 1828, Pere Figueras, pvre i Vicari Perpetu de Canet de Mar, va rebre una comunicació del Sr. Bisbe de Girona que textualment diu així... «En virtud de lo mandado por su Ilm. D. Mariano Castaño y Bermúdez obispo de Gerona, entre otras resoluciones aprobadas en el Sínodo de estos días celebrado en Gerona en el día 16 de abril último, con Decreto de igual fecha... MANDA. Que en lo sucesivo se extiendan en idioma castellano todas las partidas de Bautismo de Matrimonios y de Defunción, que se efectuaren en esta Parróquia.»

Així es van complint les ordres emanades del Decret de Nova Planta on, entre altres disposicions contra la llengua catalana, es recomana que... «como los catalanes son gente tenaces, altivos y amantes de las cosas de su país, es conveniente que las instrucciones y providencias sean muy templadas y disimuladas de manera que se consiga el efecto sin que se note el cuidado».

Amb aquesta ordre es trenca la tradició ancestral d'emprar la llengua catalana en tots els afers de la nostra església. Tot i això l'església va seguir ensenyant la doctrina i fent les prèdiques en la llengua pròpia dels catalans fins arribar als nostres dies. És a partir d'aquestes noves inscripcions castellanques que molts dels cognoms catalans van sofrir-ne la castellanització, com per exemple la supressió de la NY catalana per la ñ castellana o els finals acabats amb R o sense, com Soler o Solé i molts altres canvis ortogràfics...

CANET I LA FUTURA REINA MARIA CRISTINA

L'any 1829, vidu per tercera vegada i sense descendència, el rei Ferran VII va decidir contraure nou matrimoni amb Maria Cristina de Borbó, neboda seva, que féu la seva entrada a Espanya, procedent de Nàpols, per la Junquera. En el curs del seu viatge va pemocotar a la vila de Canet, a l'entorn del mes de setembre, fent-ho a casa dels senyors Dalmau, personatges locals.

La casa Dalmau és la que més tardanament fou coneguda per can Quel, i que avui està assenyalada amb els núm. 35-37, davant del til·ler de la font dels Gossos, al Torrent de Lledoners.

L'endemà del seu sojorn, la futura reina va seguir el seu viatge d'anada a Barcelona, Tortosa i València, fins arribar a Aranjuez on, l'11 de desembre de 1829 es va oficial la boda real.

D'aquest matrimoni van néixer dues filles; la futura reina Isabel II i la infanta Luisa Fernanda.

DECRET DE PROSCRIPCIONS

Com a resultat del nou Decret, anomenat de «Proscripciones», moltes persones que havien ocupat càrrecs en l'administració liberal de l'estat es veieren forçats a abandonar les seves responsabilitats i allunyar-se, almenys «quinze leguas» de les ciutats o viles on les havien exercit. Per aquest motiu a Canet es té coneixement de l'estada i mort de Joseph Tagell, «expatriado», natural de Barcelona de 48 anys d'edat, que va morir l'11 d'octubre de 1834 i de Pau Altamira i Rodríguez, natural de la

Vall d'Aran, també «expatriado», de 84 anys i mort el dia 24 de novembre de 1834 a Canet de Mar. Amb la instauració del nou Règim absolutista, establert amb l'ajuda de les tropes franceses, es va iniciar a tota Espanya un fort sistema repressiu que va durar, almenys, fins l'arribada de la nova reina Maria Cristina l'any 1829.

Serafi Simón i Fàbregas, ermità de la Capilla de la Misericordia, de cinquenta y nueve años de edad y marido de Gertrudis Gofau falleció el dia 9 de julio de 1831". A l'any 1835, sota la regència de Maria Cristina, es produeix, a Catalunya, la crema de convents seguida de l'ordre d'exclaustració dictada pel govern de Mendizàbal».

«A los 27 de setiembre de 1836, en esta parróquia de Canet de Mar falleció y fue sepultado Fray Ramón de Canet, religioso expulso del convento de Capuchinos de Mataró en el año 1835 de edad 51 años, hijo de Ramón Gofau y Theresa Gibert, consortes de Canet de Mar»

Fra Didac Torrus i Verdura, de 65 anys d'edat, fill de Josep Torrus de Canet i de Maria Verdura de Sant Iscle, religiós exclaustrat des de l'any 1835 va morir el 23 de maig de 1841.

Pere Torrus i Feliu, religiós caputxí mort a Canet el dia 5-11-1841 ex claustrat també el 1835.

Constatem, igualment, que el dia 22 de gener de 1835 mor a Canet Antonio Oliva i Nave, de 22 anys d'edat, natural de Sevilla i apostat a Canet com a carrabiner. Igualment es troba la defunció de Jaume Polo, solter de 34 anys apostat a Canet i mort el dia 13 de febrer de l'any 1839, també com a carrabiner.

(Les morts dels carrabiners Antonio Oliva i Jaume Polo donen peu a deduir que l'antiga caserna de carrabiners, ubicada a les vores de l'actual edifici de can Beia (Casal de Cultura), avui ja desaparegut, deuria datar d'aquesta època).

L'any 1833 havia mort el rei Ferran VII, deixant el país immers en una cruenta guerra civil, per causa de l'abolició de la Llei Sàlica que prohibia l'ascens al tron d'Espanya a les femelles.

Una de les primeres anotacions que podem trobar relacionades amb aquesta nova situació la tenim amb la lectura de la següent inscripció parroquial on llegim...

«A los diez y ocho de junio de 1839, María Mas y Carbonell, vda y natural de Canet de Mar, me ha presentado una partida de óbito, en papel sellado en nada borroso ni sospechosa, que a la letra dice como sigue... D.Martín Garrigolas pbro curado, capellán castrense del Batallón del Infante Dn Sebastián de los Reales Ejércitos de Cataluña.

CERTIFICO En el libro de difuntos del referido batallón se halla una partida como sigue «A los veinte y dos de junio de mil ochocientos treinta y seis murió, en la acción de Puigreig, Obispado de Vich, Josep Mas, natural de Arenys de Mar obispado de Gerona, casado con Maria Carbonell y sargento segundo de la quinta Compañía del octavo Batallón»

Ita est: Martín Garriguella doy la presente en Sort, a los ocho de noviembre de 1838.

«A los diez y siete de marzo de 1838, en esta Iglesia de Canet de

Mar se han celebrado oficios de entierro de tres reales por el alma de Joseph Gil de sinquenta años, marido de Maria Font y Prats, lo qual Joseph el dia siete de pasado agosto murió en la mar a corta distancia de Kingston de Jamayca en America en ocasión de un fuerte huracán que sosobró al buque; y de los veintitres hombres de dicho buque solo diez luchaban con las olas, cuando pasó por aquellas aguas otro buque que los llevó a dicha isla de Kingston, en donde los diez sobrevivientes hicieron relación de lo acontecido y muerte de los trece, qual noticia consta por varias cartas, una de ellas dirigida a mi por D. Joseph Cruanyas natural de Canet y amigo del difunto Joseh Gil, residente en esta isla, con fecha 30 de diciembre de 1831"

Ita est: Joseph Figueras Pbro y Vicario Perpetuo

SEGUEIX LA «CARRERA» D'AMÈRICA

Joseph Puig i Pujadas, mariner mort en la mar en «lo barco de Casa Vergès» de Barcelona, essent patró Jaume Tutsó. Aquest vaixell fou incendiat per un corsari i es va perdre la tripulació Testimoni: Narcís Valls i Costa, de Calella, que es trobava en un altre vaixell a la vista de l'incendiat el dia 4 de febrer de l'any 1819.

Josep Mª Fornés i Rosell, «àlies Gavatxo «mort negat en la galera de Joan Xiqués, enfonsat més enllà de Matanzas el 18 de gener de l'any 1823, als 49 anys d'edat.

«En lo día diset de mars de 1825 se feu l'enterro, ab oficis solemnes, de Esteva Llauger i Batistapau, pilot de setanta anys fill de Esteve Llauger i Teresa Batistapau, tots de Canet i marit de Antònia Misser que morí navegant des de Amoa a Campeche, sobre Rio Lagartos, ab quatre brazes de agua en la barca. Telegrafió el capità D. Vicente Peña Constata, com consta en escriptura autèntica que se m'ha presentat firmada per D. José Arguelles Velarde capità de fragata d'aquell port i legalitzada por los

notaris D. José Dolores de los Rios y Juan José Ortega, al sis de octubre de dit any»

Ita est. Joseph Figueras Pbro i Vicatri Perpetuo

«Hoy día diez y seis de octubre de mil ochocientos treinta y ocho, en esta iglesia de Canet de Mar, obispado de gerona se han celebrado oficios por el difunto Joseph Font, piloto, de edad treinta y tres años, marido de Catalina Ferrer y Font, naturales y vecinos de Canet, quien salido de viaje falleció en Ponce, obispado de Puerto Rico, a los once de abril de 1837, lo que se me ha hecho constar con su formal partida de Óbito, en nada borrosa ni sospechosa, librada por Dn Juan Nepomuceno Ximenez, cura rector de la iglesia de Ntra Sra de Guadalupe de dicha Villa y legalizada por los alcaldes 1º y 2º D, José Ortiz Renta y D. Juan Rodon, y por el escribano D. Leonardo Morell, todos de la villa de Ponce.

Ita est: Joseph Figueras Pbro y Cura Párroco.

Josep Font i Batistapau, negociant, mort a Popochico (Costa d' Ivori) el 5 d'abril de 1839

Gabriel Goday i Misser, pilot de la goleta «Juana de Dios» del patró J. Romero, mort negat en la travessa del port de Mariel a l'Habana el 16 de juny de l'any 1852.

A l'any 1850 es va tancar l'Escola de Nàutica d'Arenys de Mar on més de cent deu alumnes canetencs hi van cursar, i complir, els seus estudis i pràctiques per l'obtenció de pilot/pilotín.

La gran participació d'aquests alumnes demostra la intensa activitat marinera de la gent de la nostra Vila al llarg de la «carrera d'Amèrica» durant els segles XVIII i XIX. Bona part dels mariners i patrons participants en el comerç americà, i molt especialment a l'illa de Cuba, fixaren les seves arrels en les noves nacions americanes, donant fe dels lligams que ens uneixen... Arribant a aquest punt, cal esmentar que de les anotacions d'òbits de l'església parroquial es pot deduir que no tots són mariners que fan el comerç amb les Índies, sinó que ja

s'inclouen persones que de forma directa o després de varis viatges s'hi estableixen com a immigrants, mantenint els seus vincles amb Canet fins que aquests van minvant fins a desaparèixer, integrats ja en la seva nova pàtria.

CONSTRUCCIÓ SANTUARI DE LA MISERICÒRDIA

L'aparició dels primers vaixells de vapor havien d'imposar-se en el mercat fins a fer desaparèixer aquelles velles embarcacions i, amb elles, els vells patrons de barques que durant més de dos cents anys encapçalaren la «carrera d'Amèrica». A partir d'ara s'obria amb més intensitat la renovada etapa de l'emigració. En aquests darrers anys el creixement demogràfic de Canet, acompanyat de la seva esplendor comercial i industrial, era focus d'atenció per a gran quantitat de famílies que venien a establir-se a la nostra Vila. En aquests darrers anys Canet ja comptava, gairebé, amb 3.800 habitants, vinguts de totes les parts de Catalunya i àdhuc d'algunes regions d'Espanya.

La voluntat dels canetencs de construir un nou i més gran Santuari de la Misericòrdia va rebre un fort impuls amb l'aportació econòmica d'alguns residents canetencs a Amèrica, concretament a Cuba. La deixa feta per Carles Pascual i Puig, un dels més acabats prohoms de l'illa fou decisiva. Carles Pascual va néixer a Canet el 25 de maig de 1801 i era fill de Carles Pascual, patró, i Anna Maria Puig. Tant els seus avis paterns com els materns provenien de famílies de mariners bregats en els viatges a Amèrica. De ben jove va passar a Cuba, on s'esmerçà en diverses activitats acumulant una considerable fortuna. Va morir força jove, a l'entorn dels cinquanta anys, l'any 1853.

En la «Ressenya històrica de Canet» editada per l'historiador Magi Xiqués i Soler, l'any 1880, detalla prou bé l'acte inaugural que fou beneït pel bisbe de Girona,

Florenci Lorente i el Capità General de Catalunya l'Exm Sr Juan Zapatero i Navas el dia 3 de setembre de 1857.

Canet guarda la memòria de Carles Pascual en una artística placa que dóna nom al pati de la Misericòrdia.

VISITA DEL REI AMADEU I A CANET

El rei d'Espanya Amadeu I va visitar Canet de Mar el mes de setembre de l'any 1871.

En la seva breu visita va acudir al Santuari de la Misericòrdia, on va resar unes pregàries a la verge, fent promesa d'una ajuda important per al Santuari.

Amadeu I era fill del rei del Piemont Victor Manuel II i va néixer a Torí el 30 de maig de 1845. Després del destronament d'Isabel II i, finida la primera república espanyola, fou nomenat rei d'Espanya el 16 de novembre de 1870, regnant només dos anys i escaig, no adaptant-se a les grans convulsions polítiques, a més de l'esclat d'una nova guerra carlina que va ensangonar les terres catalanes i espanyoles. No ha d'estranyar, doncs, l'incompliment de les promeses fetes pel rei Amadeu en la seva visita a Canet de Mar el setembre de 1871. Per acabar, tot i trencant l'ordre cronològic, cal fer atenció especial al mariner canetenc

Marc Arnau, que va formar part d'un grup de pescadors del Maresme i del Garraf, de Mataró i de Vilanova, que es van establir als anys 1754, a les costes de Huelva, prop la bocana del riu Guadiana, fundant la població d'Isla Cristina, en principi coneguda per «la Figuereta» o «la Higuera», fins que el terratrèmol de Lisboa, l'any 1756, la va destruir. En honor de la reina regent Maria Cristina fou novament batejada amb el seu

nom. En aquesta població limítrofa amb Portugal s'hi troben avui gran nombre de cognoms com Ferrer, Arnau, Colomer, Bonastre, Cabot, Roselló, Travé, Romeu, etc, descendents dels catalans que s'hi van establir.

També hi ha a Isla Cristina varis carrers dedicats a l'origen dels seus fundadors i, entre ells, el de Canet de Mar. La nostra població està actualment agermanada amb Isla Cristina, estrenyent lligams comuns amb contactes intermitents, no tan sovintejats com seria desitjable.

Tot plegat dóna fe de l'empenta i ardidesa dels mariners de la nostra terra i de la seva força expansiva...

Es que realment el segle XVIII fou de gran vitalitat i creixement en totes les activitats, tant marineres o comercials com de la indústria catalana i canetenca.

VIDA I COMERÇ DELS CANETENCS A CUBA

Els «americanos» del Maresme construïren el Casino de Canet, feren l'Hospital d'Arenys, finançaren les Escoles de Sant Pol i sembraren el litoral amb les vies del primer ferrocarril d'Espanya. En molts casos havien marxat a

Cuba molt joves, generalment sent nois. No van tornar fins que havien reunit alguns estalvis, compraven una caseta o hi anaven a cercar muller. Els més pròspers explicaven històries fabuloses mentre que els fracassats callaven púdicament.

Els catalans, i entre ells els canetencs, van jugar un paper important en l'activitat cubana, i molt principalment el comerç de l'Havana i Santiago es trobava a les seves mans. Era tal la fama que tenien de treballadors que àdhuc era famosa una havanera que deia així...

«En el fondo de un barranco / canta un negro con afán quien pudiera ser blanco / aunque fuera catalán».

De la famosa Societat de Beneficiència de l'Havana tres canetencs en foren presidents: Francesc Andreu i Xiqués, Francesc Viñals i Colomer i Benet Vidal i Xiqués.

Carles Pascual i Puig, important home de negocis també canetenc i fill de marins que havien fet la carrera d'Amèrica i que va contribuir, poderosament, en la financiació del nou Santuari de la Misericòrdia.

Entre la plèiade de catalans emigrats a Cuba s'hi compten canetencs tan importants com Josep Baró i Blanchart, marquès de Santa Rita i Vescomte de Canet. Fou un navilier de grans recursos, que establí la primera línia regular de vapors amb Cuba. Propietari de diversos *ingenios* va contribuir amb mil duros a la festa d'homenatge al general Prim a l'Havana. També féu donacions per al Santuari de la Misericòrdia. Fou senador per Matanzas, recompensat amb l'Ordre de Carles III pel rei Alfons XII. No obstant això, el tret més destacable de totes les seves activitats a Cuba fou en el camp del tracte de negres, del qual en va ser un gran puntal. Davant de les dificultats i perills d'aquesta activitat, severament perseguida i castigada en tots els mars, va iniciar la portada d'esclaus maies des de terres de Yucatán. (Mèxic i Guatemala).

Baró havia nascut al carrer de l'Arpa (avui Misericòrdia) l'1 de

gener de 1798 i era el tercer de set germans d'una humil família. Va marxar a Cuba als nou anys on, amb treball dur, va anar pujant dins l'escala social cubana. Es va casar amb una mulata i no va tornar mai més a Canet, tot i que va fer donacions per a la construcció del

Santuari de la Misericòrdia.

Un altre personatge important fou Joan Guiteras, oriünd de la vila de Sant Hipòlit de Voltregà i establert durant molts anys a Canet de Mar. Va estudiar a la universitat americana de Pensilvània especialitzant-se en sanitat marítima. L'any 1898 va anar com a comandant metge de les forces nord-americanes a la guerra de Cuba. Va col·laborar en les investigacions del Dr. Finley sobre la febre groga i fou nomenat director de sanitat del govern Zayas, morint a Matanzas l'any 1925.

També fou un personatge important, fill de canetencs, el Dr. Ramon Grau i Sanmartín, dues vegades president de Cuba. El seu pare, Francesc Grau Viñals, era nascut al Mas Burri, avui Càmping Vitòria, emigrant a Cuba i establint-se com a venedor de tabac a Pinar del Río. En aquesta població va néixer el que més endavant seria president de la república cubana.

L'any 1825 es va casar a l'Havana Francesc Grau Sabater, fill també de Canet i, finalment, durant molts anys va funcionar a l'Havana la fàbrica «La Barcelonesa», propietat de la família Roig de Canet de Mar. Un altre canetenc assentat a Cuba, Joaquim Castañer i Salicrú, va conquerir una envejable posició social, essent molt estimat a la ciutat de Matanzas, on residia. Va ser nomenat governador d'aquesta ciutat l'any 1890, al mateix temps que

ostentava el càrrec de president de la Diputació Provincial.

L'any 1892 va morir a la ciutat de l'Havana el canetenc Joan Batispau i Jover, que va deixar en testament una part important dels seus bens al Santuari de la Misericòrdia. El pare Muntadas, rector dels escolapis de Guanabacoa, fou l'encarregat de fer les oportunes gestions, prou complicades, per tal de fer complir la voluntat del testador.

És ben cert que al costat d'aquestes destacades figures del comerç i de la indústria hi va haver una llista inacabable de catalans que, menys afortunats o menys dotats, anaren fent la viu-viu, regentant petits negocis o comerços que els permeteren tornar a la seva vila nadiua amb prou estalvis per viure i morir amb dignitat. Sobre els corrents polítics de l'època i els sentiments majoritaris dels catalans de Cuba hi escau una havanera que tenia molta popularitat entre tots els catalans..

*Mi madre fue una mulata
y mi padre un federal.*

*Yo teniente de un fragata
que va y viene de ultramar.*

Això vol dir que les idees federalistes dels qui foren presidents de la primera república espanyola, Figueras i Pi i Margall, tenien a Cuba molts adeptes entre els catalans de classe mitjana i baixa.

ANTONI CRUANYES BECANA